

Prof. Dr. Berin Ergin

HUKUK VE HUKUK DEVLETİ NEDİR?

Hukuk nedir diye topluma bir soru yönelttiğinizde bunun yanıtını almak mümkün değildir. Çeşitli kesimlerden olan bireyler ister yüksek eğitilmiş ister orta veya daha az eğitilmiş olsunlar hukuk hakkında verecekleri yanıt başlarından geçen ve mahkemeye düşmüş bir olay nedeni ile vardıkları veya varmaya çalıştıkları açıklama olacaktır.

Oysa demokratik yapılanmış bir devlet vatandaşları demokrasi ile kendilerine tanınmış hakların hukuk devleti ilkesi ile kazanılmış olduğu bilincinde olmalıdırlar. Ancak hangi eğitim düzeyinde olunursa olunsun şunu belirtmek gerekir ki, **HUKUK KESİN YANITI OLMAYAN bir İDEALDİR.**

İnsanların bir arada yaşamasını mümkün kılacak kuralların bütünüdür aslında. Ancak bu kuralların ne ve nasıl olduğu önemlidir.

KURALLAR HER TOPLUM İÇİN AYNIMIDIR? Yanıtı HAYIR olacaktır.

HUKUK DOĞDUĞU TOPLUMUN RENGİNE GÖRE DEĞİŞİR.

DİNİ HUKUK VARDIR

ÖRF VE ADET HUKUKU VARDIR

TABİİ HUKUK VARDIR

DEMOKRATİK SİSTEM HUKUKU VARDIR

MONARŞİK -OLİGARŞİK- SİSTEM HUKUKLARI VARDIR

TİRANLIK HUKUKU VARDIR

Bu liste daha da uzatılabilir. Günümüzde insan hakları ile birlikte yaratılmak istenen ve değerli varlık insanın bu dünyada insan haysiyetine ve onuruna layık bir şekilde yaşamasını mümkün kılmak için kendisini yönetmek üzere yönetim erkini devrettiği ve adına devlet dediğimiz sistem içinde yaratılan hukuk düzeninin hangi esaslar ile insanlara hak ve imkanlar vermeyi sağlayabileceği önemlidir.

Hukukun unsurlarını şu şekilde açıklayabiliriz.

Hukuk dinamik olmalıdır. Ancak bu dinamiklik değişen şartlara uyum konusunda istikrarı bozucu nitelikte bir değişim demek değildir. Değişen

şartlara göre insan odaklı olumlu hükümleri gerçekleştirecek bir yapıyı demokrasiye aykırı olmaksızın düzenleyebilmek olarak anlaşılmalıdır.

Değişiklik Anayasal temel hakların istikrarı bozacak ve demokrasiye aykırılık teşkil edecek şekilde yapılması demek değildir. Devlet düzeninin bir kısım kişi ve/veya kişiler, gruplar lehine olmak üzere değiştirilmesi şeklinde yapılandırılmaz. Böylesi bir uygulama demokrasi ile bağdaşmaz ve devlet sisteminin adı tiranlığa kadar gider.

İstikrar aslında demokrasinin vazgeçilmez niteliğidir. Demokrasi bir istikrar rejimidir. Ancak hukuk kuralları değişen ekonomik teknolojik ve sosyolojik şartlar açısından insan odaklı olumlu hükümlere yer vermek durumundadır. Hukuk kuralları mantık çerçevesinde olmalıdır.

Hukuk hiçbir zaman kuvvetlinin hukuku olmamalıdır. Kuvveti tanımlamak gerekirse, ekonomik açıdan üstün veya insan gücü açısından üstün veya baskı uygulayabilmek açısından üstün veya tüm savaş teknolojilerini kullanabilmek açısından üstün olmak güç olarak tanımlanabilir. Ancak bu tür güçlü olmak süreklilik arz etmez. Tarih bunun örnekleri ile doludur.

Hukuk, herkesi eşit nitelikte sarmalayan hükümleri ihtiva eden kurallar manzumesi olmalıdır.

Hukuk, haklarda insanlara eşitlik sağlayan ve haksızlıkların engellenebildiği bir kurallar bütünü olmak durumundadır.

Hukuk, toplumun ahlak ve etik kuralları bağlamında yapıcı ve çağdaş nitelikte olmak yanında toplumun kuruluş amacı açısından sahip olduğu değerlere aykırı olmayan, örf, adet ve töresi bağlamında kabul edilemeyecek aykırılıklara da yer vermeyecek şekilde düzenlenen kurallardan oluşmalıdır.

Hukuk, objektif nitelikte kriterler ile kuralların düzenlenmesi gereken bir ideadır.

Temel hukuk prensipleri, demokratik sistem ile yönetilen ülkelerde anayasa ile kabul edilmiş temel normların belirlenmesi ile gerçekleşmektedir. Bu Anayasal temel normlara uygun yasalar yapılmaktadır.

Günümüzde hukuktan, devletlerin anayasal temel hükümlere uygun olarak toplumun her açıdan yönetilmesi için konulmuş kurallar anlaşılır.

Hukuk, yasallaşmış kuralların uygulanmasında farklı yorumlara sebebiyet vermeyecek şekilde açık ve net bir sistem olmalıdır.

Yukarıda özetle saydığımız nitelikler demokratik sistem ile yönetilen devlet yasalarında olması gerektir. Bu yasalar devlete pozitif ve negatif

yükümlülükler yüklemiş olup, toplum huzurunun ve insan haklarının sağlanması için yönetim erkini kullanan iktidarlarca yerine getirilmesi zorunludur.

Bu nitelikler ve devletin pozitif ve negatif yükümlülüklerini yerine getiremediği bir uygulama söz konusu ise esasen demokrasiden bahsetmek imkansızdır.

Her devletin ister krallık ister oligarşik ister dini cumhuriyet ister tiranlık ister hanlık olsun hepsinin kuralları vardır ve buna hukuk denmektedir.

Ancak insan hakları bağlamında hukuktan bahis için sayılan temel normlar sadece demokrasilerde söz konusu olabilmektedir. Hukuk devleti ve kanun devleti diye kavramlar açısından sorun değerlendirildiğinde ikisinde de hukuk ve kanun lafının olması her ikisinin de demokratik esaslar bakımından eş değer nitelikte olduğu anlamında değildir.

Bu kavramların içeriği bilinmediği için toplumlarda uygulanan yasalara karşı itirazlar ve yasaları uygulamamak gibi fiiller söz konusu olmaktadır. Yasaların adil olmadığı ve eşitlik ilkesine uymadığı itirazları yükselmektedir. İşte bu itirazlar kanun devleti olarak nitelenen sistem olduğu için yapılmaktadır.

Hukuk devleti kavramı ise kanun devletinden çok farklıdır.

Çoğunluğun iradesi ile iktidara gelmiş devleti yönetme erkini kullanan iktidarın tüm halkın istediği hak ve menfaatlerin söz konusu olduğu bir düzen içinde temel anayasal haklara uygun bir düzen içinde hukuk kurallarının yapılandırıldığı ve eşitlikçi bir sistemin adıdır hukuk devleti.

Başka deyişle tüm toplum için eşitlikçi adil ve objektif normların olduğu devlet sistemine hukuk devleti denir.

Kanun devletine gelirsek, eşitlikçi değildir. Devlet yönetim erkini elinde bulunduran iktidar, kendi çıkarlarına hizmet edenler için veya belirli bir kişi ve/veya zümreyi esas alarak birtakım normlar kabul ettiği takdirde bu tür kuralların mevcudiyeti halinde o devlet kanun devleti olarak nitelenir.

Kanun devletinde kanun yine vardır ancak bu kanun bir kişi için veya belirli kişilerin yararlanabilmesini sağlayabilen niteliktedir. Tüm toplumu ilgilendirmesi düşünülmemiştir. Toplumun tümünün yararlanabileceği objektif nitelikte değildir. Bir kısım kişilere imkân sağlayan normlar kanun devleti normlarıdır.

Bu tür yasal düzenlemelere toplumdan itirazlar yükselmesi işte kuralların kanun devleti tarafından oluşturulmasındandır. Oysa demokrasilerde hukuk devleti sistemi olduğundan yasalar eşitlikçi ve haklara saygılı ve tüm toplum esas alınarak düzenlenmektedir. Demokrasilerin evrilmesi ve tiranlığa doğru kayması ile kanun devleti sistemi oluşmaktadır.

Bu nedenle daha iyi bir devlet yönetim sistemi henüz bulunmadığından demokrasi ile yönetilmenin esas alındığı devlet sistemden vazgeçmemek insanların insan haklarına sahip olabilmelerinin yegane yoludur.